

l'hereu Coll --- també me la festejava: / tinguérem grossas rahons --- trist de mi lo vaig matà - ventant-li una ~», MilàF (*Romlo.*, 109B19, 356.4). +D'*escopetada* loc. adj. 'd'aparició brusca': a Fontanilles, en els estanyes del Baix Empordà, em deien que el d'allí és «un estany sec, d'*escopetada*, quan plou», o sigui que llavors torna a formar-se i créixer i ràpidament es desborda (1958). *Escopetar. Escopetejar* [1561; Lacav.]; *escopeteig. Escopeter* [S. xvii, *DAG.*]; *escopeteria* [1599].

Escopina, escopinada, V. *escopir* *Escopina, escopinya* 'petxina', V. *copinya* *Escopinya, escopinyada, escopinyar*, V. *escopir*

ESCOPIR, mot comú amb l'oc. i fr. ant. i dial. *escopir*, cast. *escupir* i roms. *scuipì, scuipà*, i emparentada amb el port., gall. i astur. *cuspir*: aquest prové del ll. CONSPUÈRE id., i aquells probablement d'un derivat *EXCONSPUERE, que va perdre la segona s per dissimilació. □ I.^a doc.: orígens (*Homilist*):

«Yo seré tradid e pres e liad e *escopid* e lancejat e puçad en croç», *Hom.*, 3v11. «Si li *escup* en la cara, vint sol., o li estia a tallion», *Usatges* (*NCL.*, 62); «la pasciència que-l seu fill gloriós hac lo dia que fo despullat, *scupit*, açotat, coronat, clavellat, nafrat e mort», Lull (*Blanq.* III, 148.11); també *scupir* en *Merav.* (*NCL.* III, 39); també *VidesR.* f° 28r1 (n. 3-4), 38r1 (n. 8), 48v2 (n. 34-35), 42v1 (n. 34-35), etc.; *StVicentF* (*Serm.* II, 198.9, 266.2); «Tu, emperò, Senyor meu, per los leigs *escopiments* que reebist, lavist la cara de la mia ànima de vicis e de pecats; e tantes vegades io contra tu *escup*, quantes de mi foragit la presència de la tua gràcia», *Boliver* (*Excitatori*, *NCL.*, 141); «ab una agulla / te pots punchar / lo paladar / secretament: / poràs sovent / ab sec tossir / sanc *escopir*», *JRoig* (*Spill*, 6090), «les accions / e passions / miserials / e humanals / ell ha acceptat: / mort, fam e set, / sentir calt, fret, / colps, batiment, / son, cansament, / suar, tossir, / parlar, *scopir*, / riure, plorar / ---», id. id., 11676; «que vulla cantar e ferir als que stan entorn de ell, els *scup*», *Receptari de Micer Joan*, val., a. 1466 (*BABL* VII, 324).

D'ús general en tots els dialectes (fins a l'extrem NO., Cardós i Vall Ferrera, 1932-4), i quasi pertot amb el present no-incoatiu *escup*, en parlars valencians *escupix* (Borràs i Jarque, *BSCC* XIV, 287). També és general en l'acc. translàtica 'repel·lir, enegar violentament', i no solament parlant de la mar que engega a fora cossos humans, sinó també de coses més inertes, com la pedra: a Bunyola (mall.) d'una mena de guardacantons inclinat en diuen *s'escopidó(r)* «perquè *askiúp* sa roda» (1963); «los davants de la camisa ho matan tot: per sa polidesa y brillantor, sembla que podrien *escupir* l'aygua», *EmVilanova* (*Plorant i Rient*, 8). En altres acc. més retòriques i alhora més pròximes a la bàsica, fou de seguida adoptat pels millors escr. Renaix.: «l'espantosa abraçada més estrenyen, / y 's topen, se rebolquen y s'empenyen, / acarades, ses boques de volcans; / de l'hòr-

rida tormenta no s'adonen, / y *escupint* foc y ferro s'abrahonen / a la gola d'abismes udolants», *Atl.*, 26.

No és mot menys general i antic en castellà [*Berceo*] i en llengua d'oc, on ja el veiem en Peire Cardenal, segon quart S. XIII: «una ploja tals / que tuit l'ome de la ciutat / que toquet, foron forsenat / --- / e tug feron dessenamens: / l'us a roquet, l'autre fonus / e l'autre *escupì* ves sus, / l'us trais peiras. l'autre astella / ---» (*Appel, Cbr.*, 111.14). El fr. *escopir* es troba des del S. XII (*Wace*), molt sovint en tota l'Edat Mitjana, i avui encara s'usa en formes com *ekapi* a Normandia, Valònia, Franc Comtat, i esporàdicament en francoprovençal (*God.*; *Hasselrot, VRom.* VI, 131). En romanès el mot també ha estat general si bé avui la forma *scuipì* ha quedat antiquada, reemplaçada per *scuipà*, i hi ha d'altres variants fonètiques encara: *şchiopi*, *şcopi*, *stuchi* (?) i la bastant estesa *stupi*, pròpia del territori NE. en general. i en particular Moldàvia, veg. els detalls i explicacions de Giugleà i Sădeanu, *Rev. Fil. Rom. şi Germ.* VII, 134, que expliquen la darrera forma pel costum de les filadores d'agafar el fil de cànem (dit *stupà* en roms.) amb les dents tot escopint-li damunt. Se citen també verbs emparentats en el Friül, Sicília i Sardenya, si bé en aquestes illes deu ser catalanisme.

Quant al gallego-port. *cuspir* (*cospir*) és general i antic, i s'estén fins a Astúries (Centre i Est, *cuspir* i *cuspiatu* 'escopinada', si bé Vigón admet també *escupiatu*). Altrament sembla que *scupir* no és estrany a alguns dialectes portuguesos del Nord.

M-Lübke, *ZRPb* x (1887), 173, va reaccionar contra l'etimologia indicada, ideada per Cornu (*Rom.* IX, 130), i admesa posteriorment per ell mateix (*Rom. Gramm.* II, 1894, § 119) —però en el *REW* torna a la seva idea antiga, amb obediència d'*AlcM*— suposant com a base un *SCUPPIRE de creació onomatopeica. Aquesta idea no ha trobat favor entre els crítics (*GParis, Rom.* XVI, 153; *G. de Diego, RFE* IX, 153; *Contrib.*, § 131; i *Puscariu, Etym. Wb. d. rum. Spr.*, § 1566, la rebutgen decididament), i no mereixia trobar-ne car els seus fonaments són frèvolos. Entre ells es basa en la premissa que l'al. *spucken* és una onomatopeia, premissa ben trontollant, puix que Kluge i Thurneysen, que sabien molta més germanística que ell, li assignen altres orígens, i el darrer precisament afirma que és manllevat del fr. ant. *escoupir*, si bé influït pels mots germànics hereditaris *speien*, *speichel*, *spützen* (*ALLG* XIII, 1). Fins i tot, però, si en *spucken* hi hagué alguna cosa d'onomatopeic. d'acord amb l'efecte que produeix la inicial *sp-*, però en *escup-* la impressió onomatopeica és molt més dubtosa, puix que aquí allò que està de relleu és la *k*, i aquesta ja no fa efecte en aquest sentit.

M-L. comença mostrant escepticisme davant dissimilacions de *s* en tipus d'aquesta mena. Ben a tort, car se n'han assenyalades moltes més (en aquest mateix dicc. n'hem acceptat unes quantes ja, veg. el terme submarí estudiat a *CRESP*, etc.), i recordarem les de *repuso* i *reposta* de *RESPONDERE*, port. *embasbacado* < *embasbacado* (*DCEC* VERBASCO), el nom de